

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

30
EURASIAN NATIONAL
UNIVERSITY

БГПУ
им. М. Акмуллы

РУДН

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ЗАМАНАУИ
ТӘСІЛДЕМЕ: ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ПРАКТИКА»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ФОРУМ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ ФОРУМ

«СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
КАДРОВ: НАУКА И ПРАКТИКА»

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL FORUM
«MODERN APPROACHES TO TEACHER TRAINING: SCIENCE AND
PRACTICE»

МАТЕРИАЛДАРЫ

Астана

26 ақпан 2026 жыл

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ**

**«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕМЕ:
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ПРАКТИКА»
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ФОРУМ
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ
26 ақпан, 2026 жыл**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ МЕЖДУНАРОДНОГО
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОГО ФОРУМА
«СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ:
НАУКА И ПРАКТИКА»
26 февраля, 2026 года**

**PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL FORUM
INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL FORUM
«MODERN APPROACHES TO TEACHER TRAINING: SCIENCE AND PRACTICE»
february 26, 2026**

Астана, 26 ақпан 2026 ж.

УДК 37.0
ББК 74.00
П23

Жалпы редакциясын басқарған: Сомжүрек Б.Ж.

Редакция алқасы: Асылбекова М.П., Атемова К.Т., Байсарина С.С., Сламбекова Т.С.,
Махадиева А.К.

П23 Педагогикалық кадрларды даярлаудағы заманауи тәсілдеме: ғылым және практика: халықаралық ғылыми-тәжірибелік форум материалдары. 26 ақпан 2026 ж./ – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ баспасы, 2026. – 1668 бет.

ISBN 978-601-385-193-8

Халықаралық ғылыми-практикалық форум материалдарының жинағында педагог кадрларды даярлаудың заманауи ғылыми-әдіснамалық негіздерін талдау, педагогикалық білім беру саласындағы инновациялық тәсілдер мен тиімді практикаларды айқындау, халықаралық ғылыми тәжірибе алмасуды дамытуға арналған өзекті ғылыми-тәжірибелік зерттеулердің нәтижелері енгізілген. Материалдарда педагогикалық білім мен ғылымның жаһандық трендтері, педагогикалық білім берудегі жасанды интеллект және цифрлық технологиялар, педагог кадрларды инклюзивті білім беруге дайындаудың халықаралық тәжірибесі және инновациялық әдістері туралы мәселелері қарастырылған. Жинақ білім саласындағы мамандарға, ғалымдарға, оқытушылар мен білім алушыларға арналған.

В сборник материалов международного научно-практического форума включены результаты актуальных научно-практических исследований, направленных на анализ современных научно-методологических основ подготовки педагогических кадров, выявление инновационных подходов и эффективных практик в сфере педагогического образования, а также развитие международного научного обмена опытом. В материалах рассматриваются вопросы глобальных тенденций в педагогическом образовании и науке, использования искусственного интеллекта и цифровых технологий в педагогическом образовании, международного опыта и инновационных методов подготовки педагогических кадров к инклюзивному образованию. Сборник предназначен для специалистов в области образования, ученых, преподавателей и обучающихся.

The proceedings of the International Scientific and Practical Forum include the results of relevant scientific and practical research aimed at analyzing the modern scientific and methodological foundations of teacher training, identifying innovative approaches and effective practices in the field of teacher education, as well as promoting international scientific exchange of experience. The materials address issues related to global trends in pedagogical education and science, the use of artificial intelligence and digital technologies in teacher education, as well as international experience and innovative methods of preparing teaching staff for inclusive education. The collection is intended for education professionals, researchers, teachers, and students.

УДК 37.0
ББК 74.00

ISBN 978-601-385-193-8

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2026

Бұл жинаққа енгізілген материалдарға авторлар жауапты.
Authors are responsible for the content of their materials.

86	Amirbay Zh. K. Theoretical aspects of research on artificial intelligence and digital technologies in teacher education	365
87	Гапу Ә.Н. Английский язык как образовательный ресурс в условиях глобальных изменений	371
88	Жаканова Н.М. Білім беру мекемелерін басқарудың педагогикалық және ұйымдастырушылық ерекшеліктері	374
89	Муратова Г.А., Исеноманова А.Е., Кажиева М.Ф. Глобальные тренды педагогического образования и науки	377
90	Тұрлыбай Д.Н. Педагогикалық білім мен ғылымның жаһандық трендтері: бастауыш сынып оқыту саласы	380
91	Укиева М.И. Биология сабақтарында зерттеу жұмыстары арқылы функционалдық сауаттылықты арттыру	385
92	Гитихмаева Л.М. Развитие компетенций специалистов помогающих профессий в рамках дисциплины «Практикум по soft skills»	390
93	Жорабек А. Химия сабақтарында функционалдық сауаттылықты қалыптастыруда PISA тапсырмаларының рөлі	394
94	Асылханқызы М. Сыни ойлауды қалыптастыруда кластер тәсілінің рөлі	399
95	Арқабай І.М., Ильясова Г.У. Химияны оқытуда STEM технологиясын пайдалану әдістемесінің тиімділігі	403
2-секция: Педагогикалық білім берудегі жасанды интеллект және цифрлық технологиялар		
2-секция: Искусственный интеллект и цифровые технологии в педагогическом образовании		
2-section: Artificial intelligence and digital technologies in pedagogical education		
96	Ying W. Theoretical construction and cultivation paths of physical education teachers' digital literacy from the perspective of embodied cognition	408
97	Khodjiyeva F.O., Mutova M. U. Artificial intelligence and critical thinking in conducting and receiving instruction	412
98	Karakhanova L. M. Increasing parental responsibility in protecting students from internet threats in a globalizing society is a requirement of the time	415
99	Ибрагимова Э. И., Сабиралиева З. М. Интеграция искусственного интеллекта в педагогическое образование: возможности и риски	419
100	Исаева З. Т. Отражение цифровых технологий и социальных медиа в педагогических сегментах	422
101	Верниенко Л.В. Инструменты методического сопровождения профессиональной деятельности педагога в цифровой образовательной среде	427

102	Элқожаева Н.С., Сулейменова Р., Элқожаева А. Маман даярлаудағы цифрлық технологиялардың маңызы	430
103	Зикирова Г.А. Актуализация профессиональных навыков учителя-математика в эпоху цифровых технологий	436
104	Иксатова Б.К., Амирова А.А., Жанадилова К.Б. Подготовка будущих педагогов начального образования развитию цифровых навыков учащихся	441
105	Ибраева Р.Ж., Ахметчина Т.А., Бекмухамбетова Л.С. Дене шынықтыру және спорт саласында жасанды интеллект технологиясын пайдалану	446
106	Курбанов Г.А. Ценностный подход к профессиональному развитию современного преподавателя высших военных образовательных учреждений на основе акмеологических механизмов	451
107	Муканова С.Д. Искусственный интеллект как методический инструмент в системе профессиональной подготовки и развития преподавателя университета	454
108	Султанова Н.К., Құндақова А.Б., Оралбекова Б.С. Цифрлық білім беру ресурстары және learningapps, wordwall, kahoot платформаларының сипаттамасы	458
109	Султанова Н. К. Жасанды интеллект және музыкалық терапия арқылы ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың инклюзивтік құзыреттілігін дамыту	462
110	Серманыз А.К. Білім беру жүйесіндегі геймификация	467
111	Байсарина С.С., Задаев О.Т. Цифрлық білім беру ортасында болашақ әлеуметтік педагогтердің басқарушылық құзыреттілігін қалыптастыру	472
112	Бельгибаева Г.К., Сәбитбек А.М., Тусупбекова А.К. Жасанды интеллект пен цифрлық технологияларды пайдалана отырып, мектеп жасына дейінгі балалардың эмоционалды интеллектісін ойын технологиялары арқылы дамыту	477
113	Ботабаева А.Е., Ақынова Г.О., Секебаева С.К. Кәсіби бағдар берудегі инновациялар: жасанды интеллекттің ықпалы	480
114	Абдуллаева М.С., Азизова А.О. Искусственный интеллект в преподавании русского языка в вузе: новые возможности формирования профессиональных и коммуникативных компетенций студентов	483
115	Абсатова М.Б.; Қайратқызы Ж., Баймурзаева А.Б. Тілдік пәндерді оқыту мен бағалауда жасанды интеллектіні қолдану	487
116	Есенғұлова М.Н., Елемесова А.Р. Мектепке дейінгі білім беру үдерісінде инновациялық технологиялар арқылы балалардың тілдік дағдыларын қалыптастыру	492
117	Баратбекқызы Ш. Alpha generation оқушыларының эмоционалды интеллектін дамытудағы геймификациялаудың педагогикалық әлеуеті	495
118	Жумадулаева А.И., Самихова М.Р. Бердимуратова Д.У. Виртуалды зертханалар: химия пәнінің практикалық сабақтарына жаңа көзқарас	498
119	Искакова П.К., Нуртаева З.	503

	Педагог-психолог қызметінде жасанды интеллектті қолдану мүмкіндіктері	
120	Карменова Н.Н., Альжанова Ж.Р., Әлімжанқызы С. Жасанды интеллект арқылы оқушылардың экологиялық дағдыларын дамыту	508
121	Султанова К.А., Бердышева Г.Б. Білім алушылардың танымдық белсенділігін арттырудағы инновациялық технологиялар	511
122	Садвакасова А.К., Ибрагимова А.Ж. Виртуалды орталарды талдау: STEM жобаларын жасауға арналған заманауи платформалар	516
123	Турикпенова С.Ж., Умарова Ф.М. Интерьерлік дизайндағы жобалау үдерісіне арналған нейрожелілерді оқыту негіздері	519
124	Фархутдинова Л.В., Божко Е.Ю. Готовность классных руководителей инклюзивных классов общеобразовательных школ к использованию искусственного интеллекта в работе с детьми с ограниченными возможностями здоровья	523
125	Саудақ З.М. Мектепке дейінгі білім беруде жасанды интеллект пен цифрлық технологияларды қолданудың мүмкіндіктері	528
126	Дыгова О. А. Применение технологий искусственного интеллекта в сфере психологического консультирования: разработка этичного интеллектуального чат-бота на основе российских исследований и языковых моделей	532
127	Aytureeva Z.Zh., Ainabek S.B., Ashirbekova T.B. Development of educational practices based on digital technologies	536
128	Berikkyzy K., Orazkhan N.O. Modern approaches to the training of future english language teachers in the context of digitalised pedagogical education»	541
129	Айтжанова Р.М., Маныбекова Ж. Е. Болашақ педагогтардың цифрлық құзыреттілігін қалыптастыруда жасанды интеллекттің рөлі	548
130	Әлшері А.Ә., Абсатова А.Б. Педагогикалық білім беруде цифрлық трансформацияның артықшылықтары мен тәуекелдері	552
131	Тунгучбекова С.М. Педагогикалық білім беруде жасанды интеллект негізінде жекелендірілген оқыту	559
132	Умаров Ж.Ж. Методологические аспекты применения генеративного ИИ в проектной деятельности учащихся: от цифрового потребления к креативному созиданию	561
133	Баялы А.Т., Давлетова В.М. Ақпараттық жүйелерде жасанды интеллект әдістерін қолданудың теориясы мен практикасы	565
134	Болысбаев Б.Ж., Темиров Г. К. Цифрлық білім беру ресурсы ретінде интерактивті жұмыс парақтарын құруға арналған веб-сервистерге талдау	568

135	Баймахан С.Н. жоғары білім беру жағдайында жасанды интеллектті қолдану ерекшеліктері	573
136	Жаналина Л.Е. Развитие критического мышления на уроках русского языка и литературы через цифровые ресурсы в условиях технических ограничений	577
137	Ионова В.В. Трансформационный образ как форма диалога: искусственный интеллект и личностное развитие студентов в творческом проектировании	579
138	Ильясов Б.К. Современные подходы к подготовке специалистов в области авиации: гармония науки и практики	584
139	Казанбаева К.С., Егембердиева А.Б. Цифрлық білім беру ортасында геймификация технологияларын қолданудың тиімділігі	587
140	Курбанов Г.А. Ценностный подход к профессиональному развитию современного преподавателя высших военных образовательных учреждений на основе акмеологических механизмов	591
141	Каргасекова К.Р. Жасанды интеллект технологияларын қолдануда терең оқытуға негізделген әдістемелік тәсіл	594
142	Ломаносов В.С. Искусственный интеллект как инструмент коллаборативных исследований в педагогическом образовании	601
143	Матаева А.С. Искусственный интеллект и цифровые технологии в специальной школе-интернате: пути эффективного применения	606
144	Муминов Р.Р. Особенности профессиональной подготовки учителя русского языка для работы в госпитальной школе	608
145	Мамішева Ж. Білім берудің цифрлық трансформациясы жағдайында болашақ педагог-психологтардың медиа сауаттылығын жетілдіру	613
146	Назаркина О.Н., Соловьева Н.А., Трубицкая Л.А. Роль цифровых технологий в педагогическом образовании и их влияние на физическую культуру в процессе обучения	616
147	Нуруллаев И.З. Госпитальная школа как пространство профессионального становления педагога: Арт-терапевтический подход	620
148	Тлеубергенова Г.Т. STEM ғылымы мен зерттеушілік дағдыларды дамыту: 3D-сканерді қолданудың тиімді жолдары	623
149	Туракулов А.П., Расулходжаева К., Алибаева Б. Роль геймификации в современной педагогике	628
150	Умарова М.Х. Проектирование коллаборативной образовательной среды на основе искусственного интеллекта для развития метакогнитивных стратегий в начальном образовании	631
151	Умурзакова А.Ж., Багит Д.М.	

	Лингвостилистический анализ художественных текстов с использованием ИИ	636
152	Ізбасар А.Ж., Қайтпек І., Палуан А. Современные тенденции использования цифровых ресурсов в образовании	640
153	Атем М.Н., Савранбаева А.М. Геймификация арқылы жоғары сынып оқушыларының танымдық белсенділігін арттыру	645
154	Давлетова В.М., Туреханова С. Жасанды интеллект жүйелерінің теориялық негіздері мен қолданбалы аспектілері	649
155	Ахмаджанова Д.С. Жасанды интеллект оқушыларға білім берудегі тиімділігі	653
156	Бахытжан А.Б. Потенциал искусственного интеллекта в психолого-педагогической поддержке стрессоустойчивости будущих педагогов	657
157	Бердібек А.М., Кудайбергенова А.М. Цифрлық технологиялар мен case study әдісін интеграциялау арқылы болашақ педагог-психологтарды кәсіби даярлау	660
158	Демеуханова А.Т. Жасөспірімдердегі цифрлық тәуелділіктің психологиялық ерекшеліктері және оны білім беру ортасында алдын алу жолдары	664
159	Джумадельдинова А.А., Алшынбаева Ж.Е. Жасанды интеллект құралдарын қолданудың болашақ педагогтердің кәсіби құзыреттіліктеріне әсері	669
160	Жангалиева Р.Е., Жукенова Г.Б. Социально-педагогические проблемы формирования медиаграмотности родителей, воспитывающих детей с цифровым аутизмом	671
161	Жұмағұл Д.Ә., Айберген А.І. Жасанды интеллект - оқытуды дербестендіру құралы ретінде	675
162	Кудайбергенова З.М., Мукашева Д.М. Жаратылыстану пәндерін оқытуда жасанды интеллект технологияларын қолданудың тиімділігі	679
163	Құлмағанбет Ә.Қ. Мектеп жасына дейінгі балалардың экологиялық мәдениетін қалыптастырудағы steam технологияларының мүмкіндіктері	682
164	Мұхтар З.Ғ., Бахишева С.М., Беркимбаев К.М., Гриншкун В.В. Болашақ педагогтерді жасанды интеллектіні этикалық қолдануға оқытудың мазмұны	686
165	Мусина А.А. Болашақ педагог-психологтердің тьюторлық құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық шарттары	693
166	Муканова Т.Т., Альжанов А.К. AR-маскалар білім алушылардың цифрлық дағдыларын дамыту құралы ретінде	696
167	Нурханова Г.Б. Интегративті Арт-терапияда цифрлық технологияларды қолдану ерекшеліктері	700

168	Нұрсұлтанқызы А. Педагогикалық білім беруде цифрлық трансформация және жасанды интеллекттің рөлі	704
169	Нургазина А.С. Географияны оқытуда жасанды интеллект пен иммерсивті технологияларды XR (AR/VR/MR) қолдану мүмкіндіктері мен қиындықтары	707
170	Патахов А.С. Цифровые образовательные ресурсы в профессиональной подготовке будущих педагогов ведомственных вузов	712
171	Түгелбай А.Н., Орынғалиева Ш.О. Болашақ педагогтердің рефлексивті құзыреттілігін дамытудың педагогикалық шарттары: теория және тәжірибе	716
172	Убишева А.С. Мектепке дейінгі ұйым педагогтерінің цифрлық құзыреттілігіне жасанды интеллект құралдарының әсері	720
173	Шаймарданов Е.Д. Использование технологий искусственного интеллекта при изучении условий равновесия сил на рычаге и блоке в школьном курсе физики	724
174	Kineyeva D.A. Enhancing EFL communicative competence through modern game-based technologies	729
175	Aubakir Zh.O. AI-driven assessment and feedback in teacher education	733
176	Kulymbayeva N.K. Gamification as a digital pedagogical strategy in EFL Higher education	736
177	Nurat N.K., Aitzhanova R.M. Designing AI-based adaptive content for enriching the vocabulary of preschool children	739
178	Slamgali Zh.A Using critical thinking development technologies in english lessons	746
179	Аблятова Н.Ә., Махамбетова Ж.Т. Жасанды интеллект технологиялары жасөспірімдердің шығармашылық әлеуетін дамытудың заманауи құралы ретінде	750
180	Аманова Ә.Н., Ильясова Г.У. Химия пәнін оқытуда жасанды интеллектті қолданудың тиімділігі	754
181	Есенбек М. Химия сабақтарында жасанды интеллект технологияларын қолданудың дидактикалық мүмкіндіктері	759
182	Емутбаев Ф.Б., Даутбаев Е.Ш., Ергалиев Д.С., Бейсенбаева А. К. Цифровизация и международные стандарты (ИКАО, EASA) в подготовке педагогических кадров для авиационной отрасли	763
183	Жаксимов С.У. Искусственный интеллект и цифровые технологии в профилактике буллинга	767
184	Зархумар А., Ахтанова С. К. Коммуникативтік дағдыларды дамытудағы цифрлық және гибридік оқыту технологиялары	769
185	Искакова М.М. Мұғалімнің цифрлық құзыреттілігі: ЖИ және заманауи білім беру талаптары	773

186	Карбаева А.Ж. Медиаобразование как фактор формирования патриотического сознания студентов	777
187	Кабулова Н.М. Мектеп курсында анализ бастамаларын деңгейлеп оқытудың әдіснамалық моделі мен цифрлық технологияларды интеграциялау	781
188	Кушумова Э.Н. «Электр және магнетизм» бөлімінде физиканы оқытудағы заманауи білім беру технологияларының маңызы	786
189	Құлмағамбетова Ә.А. Физиканы оқытуда сыни ойлау дағдыларын дамыту мәселесі	791
190	Мамутова Айгерім Бердібекқызы Оқытуда геймификация қолдану арқылы студенттердің есте сақтау процесін арттыру	797
191	Рахманова В.П., Абибулаева А.Б. Искусственный интеллект как инструмент персонализации при повышении квалификации педагогов	805
192	Салимгиреев М.Ж. Система консультационной поддержки в подготовке педагогических кадров: применение технологий искусственного интеллекта	809
193	Салимгиреев М.Ж. Создание системы онлайн-консультаций с использованием искусственного интеллекта в педагогическом образовании	813
194	Солтанбаева Б.Ф., Мамутова А.Б. Жасанды интеллект пен цифрлық технологиялардың болашақ әлеуметтік педагогтардың цифрлық коммуникативтік құзыреттілігін дамытудағы рөлі	815
195	Сейтманова Г.Т., Шавалиева З.Ш., Жумажанова К.И. Ағылшын тілін оқыту үдерісінде жасанды интеллект құралдарын қолданудың педагогикалық аспектілері	819
196	Сағынбаева А.Қ. Орта мектепте физиканы оқыту үдерісінде геймификацияны қолданудың тиімділігі: эксперименттік зерттеу	825
197	Тулугалиева Г.Т., Темиров К.У. К вопросу педагогических и этических аспектов применения искусственного интеллекта в обучении будущего педагога-психолога в ВУЗе	830
198	Талап А. Онлайн платформалар арқылы болашақ әлеуметтік педагогтердің кәсіби дағдыларын дамыту	832
199	Умытканова Н.У. Мектеп информатика пәнінде жасанды интеллектті оқыту үдерісінде білім беру сапасына Web-технологиялар арқылы мониторинг жүргізу	836
200	Фейзулдаева С.А., Халбаева Р.У. Цифрлық білім беру жағдайында бастауыш сынып білім алушыларының метадағдыларын дамыту мәселесі	841
201	Хачетлов К.А., Хачетлова С.М. Современные тренды в патриотическом воспитании через технологии ИИ	845

202	Шайхуллаева А.Қ. Мектеп биологиясын оқытуда макрозообентос организмдерін зерттеу негізінде инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану	848
203	Шалдарбек А.Б., Тилекова А.Ж. Мектеп жасына дейінгі фонетика-фонематикалық дамымаушылығы бар балалардың тілдік дағдыларын жетілдіру мәселелері	854
204	Ырымбаева Н.А. Студенттердің ақпараттық құзыреттілігін дамытудағы электронды кітапханалардың мүмкіндіктері	857
205	Barat M.D. The role of artificial intelligence and digital technologies in pedagogical education	862
206	Абдукаримова О.А. Жаңа ақпараттық технология құралдарын тиімді қолдану	866
207	Абдисадыкова Ж.А. Инновациялық технология негізінде білімгерлердің шығармашылық іс-әрекетін қалыптастыру	869
208	Бақытхан Б. Цифрлық білім беру ортасында фишинг пен әлеуметтік инженерияны оқыту: геймификация және ЖИ платформаларының салыстырмалы талдауы	872
209	Мәметбек А. Биологияны оқытудың инновациялық әдістері арқылы креативті ойлауды дамыту	879
210	Масалимова Н.Е. Цифрлық білім ресурстарын қолданып оқушылардың коммуникациялық дағдыларын қалыптастыру	881
211	Сулейменова А.М. Мектепке дейінгі ұйым әдіскерінің цифрлық трансформация жағдайындағы кәсіби рөлі	888
212	Серикбаева А. Ж. Искусственный интеллект и цифровые технологии в современном образовании: перспективы и эффективность	891
213	Хлюпина А.И., Землянова А.С., Сочин С.А. Применение технологий искусственного интеллекта в сфере физической культуры и спорта на примере каратэ	895
214	Berik A.M. Blended learning as a way to improve grammar and lexical skills of high school students	898
215	Агеева И.С., Калмыкова Т.С. Формирование ИКТ-компетентности родителей дошкольников как условие создания единой цифровой образовательной среды в партнерстве семьи и детского сада	900
216	Igissinova A.Zh Developing senior students' speaking autonomy through digital technology-mediated learning	903
217	Kemalashova D.T. The use of artificial intelligencedigital inclusivity and value orientationsin pedagogical education in the context of global transformation	907
218	Kural D. Artificial intelligence and digital technologies in pedagogical education	911

219	Zhakupbekova D.S., Utepov A.B. Digital technologies and artificial intelligence in the professional development of physical education teachers	914
220	Закерьяева М.Ю. Искусственный интеллект в современном образовании: возможности, риски и перспективы развития	917
221	Амангелді А.С. Педагогикалық білім берудегі жасанды интеллекттің рөлі мен маңызы	919
222	Аманбай А.Т. Болашақ педагогтарды даярлауда жасанды интеллект технологияларын қолдану	923
223	Orazbek A.A., Amanbayeva M. B The use of artificial intelligence tools for developing data interpretation and visualization skills in the training of future biology teachers	926
224	Кабулова Г.К. Автоматизация административной работы в образовании с помощью ИИ	930
225	Нурыева А.С. Цифрлық тәуелділік және жоғары сынып оқушыларының әлеуметтенуі	933
3-секция: Педагог кадрларды инклюзивті білім беруге дайындаудың халықаралық тәжірибесі және инновациялық әдістері 3-секция: Международный опыт и инновационные методики подготовки педагогических кадров к инклюзивному образованию 3-section: International experience and innovative methods of training teachers for inclusive education		
226	Аханов А.Т., Бірліхан Е. Дене шынықтыру және спорт мамандығында білім алатын студенттерді инклюзивті білім беруге дайындау мәселелері	938
227	Михайленко О.И. Современные проблемы реализации инклюзивного образования и пути их решения в условиях высшего образования	943
228	Умаралиева М.А. Международный опыт и инновационные методики подготовки учителей к развитию инклюзивной культуры	945
229	Едигенова А.Ж. Ерекше білім беру қажеттілігі бар баламен ересек адамның қарым-қатынасы	949
230	Арипова М.Р. Внедрение ценностно-ориентированных практик в системе непрерывного профессионального развития учителя информационной технологии в школе	953
231	Батаева С.Д. Инклюзивное образование как основное условие гуманизации учебного процесса начальной школы	957
232	Дюсенбаева Б.А., Халикова Б.Т. Қазіргі педагогтерінің инклюзивті құзыреттілігін айқындайтын негізгі ерекшеліктер	962
233	Жанатова Г.А. Внедрение практик в исследованиях в области специального образования	967
234	Момунова А.Н. Роль дистанционного обучения для подростков с инвалидностью в получении профессионального образования	971

выступает вынужденное объединение детей в коллектив.[6] Последствия участия в буллинге могут быть разными - от легких (они оставляют незначительный след, с которым при своевременно начатой работе можно быстро справиться) до длительных неизгладимых (посттравматические стрессовые расстройства, ухудшение психического и физического здоровья, снижение образовательного и профессионального функционирования, трудности общения, дезадаптация, криминализация поведения). Школьный буллинг - явление системное и комплексное.

Список использованных источников

1. Бурмистрова В.В. Магистерская диссертация на тему “Факторы возникновения буллинга и способы его психологической коррекции в подростковой среде.” Тольяттинский государственный университет 2018 г.
<https://dspace.tltsu.ru/handle/123456789/6465>
2. Закон РК "О правах ребенка" с изменениями и дополнениями (пункт 4-1 статьи 1) 2022 г.
3. Образовательная программа курсов повышения квалификации педагогов по курсу: «Профилактика насилия, буллинга и суицида среди несовершеннолетних» НАО “ВОСТОЧНО-КАЗАХСТАНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ САРСЕНА АМАНЖОЛОВА” Ресурсный центр профессиональной подготовки и повышения квалификации. Усть-Каменогорск 2024 г
<https://vku.edu.kz/wp-content/uploads/2024/01/.pdf>
4. Вайтович О. “В школах Северо-Казахстанской области внедряют систему распознавания агрессии.”
<https://pkzsk.info/v-shkolakh-severo-kazakhstanskoj-oblasti-vnedryayut-sistemu-raspoznavaniya-agressii/>
5. Бекен Ұ.Д., магистрант 1 курса Казахский агротехнический исследовательский университет им. С.Сейфуллина, г. Астана 2024
6. АЛЪЖАН А.Б. Проблемы противодействия буллингу среди несовершеннолетних . Магистерская диссертация . Қосшы 2021г

ОӘК 378.040

КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ ЖӘНЕ ГИБРИДТІК ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Зархумар Акерке, магистрант

xx.akerke@gmail.com

Ахтанова Салтанат Кубейбековна

П.ғ.к., доцент Л.Н.Гумилев ат. ЕҰУ, Астана, Қазақстан

Андатпа: Бұл мақалада академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша білім алатын шетелдік студенттердің коммуникативтік дағдыларын дамытудағы цифрлық және гибридік оқыту технологияларының рөлі қарастырылады. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, шетелдік студенттердің жаңа академиялық ортаға бейімделуі тек тілдік дайындыққа емес, сонымен қатар мәдениетаралық және коммуникациялық құзыреттіліктерге тәуелді. Кіріспе бөлімі академиялық ұтқырлықтағы коммуникацияның теориялық негіздерін сипаттап, шетелдік студенттердің бейімделу ерекшеліктерін талдаса, келесі кезеңдерде цифрлық және гибридік оқыту технологияларының студенттердің коммуникациялық белсенділігін арттырудағы әлеуетін, синхронды және асинхронды коммуникацияның рөлін көрсетеді. Мақала шетелдік студенттердің академиялық және әлеуметтік бейімделуін қолдайтын педагогикалық құралдар мен әдістемелерді зерттеу мақсатында жазылды.

Annotation: This article examines the role of digital and hybrid learning technologies in the development of communication skills of foreign students studying under the academic mobility program. The results of the study show that the adaptation of foreign students to a new academic environment depends

not only on language preparation, but also on intercultural and communication competencies. The introductory section describes the theoretical foundations of communication in academic mobility and analyzes the characteristics of foreign students' adaptation, and in the following sections it shows the potential of digital and hybrid learning technologies in increasing students' communicative activity, the role of synchronous and asynchronous communication. The article was written with the aim of studying pedagogical tools and methodologies that support the academic and social adaptation of foreign students.

Түйін сөздер: Академиялық ұтқырлық, шетелдік студенттер, коммуникациялық дағдылар, цифрлық оқыту, гибридік оқыту, мәдениетаралық коммуникация

Keywords: Academic mobility, foreign students, communication skills, digital learning, hybrid learning, intercultural communication

Қазіргі жаһандану жағдайында жоғары білім беру жүйесінде халықаралық ынтымақтастықтың маңыздылығының артуы есебінен академиялық ұтқырлық бағдарламалары кеңінен жүзеге асырылуда. Зерттеушілер студенттердің академиялық өміріндегі тәжірибесінің жақсаруымен қатар, академиялық ұтқырлық олардың коммуникативтік және мәдениетаралық бейімделуіне айтарлықтай әсер ететінін атап көрсетеді. Бұдан бөлек шетелдік студенттердің білім беру ортасына интеграциялануы кәсіби білім деңгейінен басқа олардың коммуникативтік дағдыларының қалыптасуымен де тікелей байланысты болып келеді. Сол себепті де профессор Michael Byram коммуникацияны білім беру ортасындағы өзара әрекеттесудің негізгі шарттарының бірі деп санап отырып оны мәдениетаралық қарым-қатынаспен тоғыстырады [1].

Соңғы жылдары білім беру саласында цифрлық революция орын алып, оқытудың онлайн және гибридік формалары барған сайын кең таралуда. Гибридік оқыту – дәстүрлі аудиториялық сабақтар мен цифрлық оқыту элементтерінің педагогикалық мақсатта біріктірілуі арқылы жүзеге асатын оқыту форматы. Бұл термин зерттеушілер мен педагогтар арасында ХХІ ғасырдың басында кеңінен қолданыла бастады. Гибридік оқытуды зерттеушілер Randy Garrison мен Norman Vaughan дәстүрлі және цифрлық оқыту элементтерін біріктіретін модель ретінде сипаттай отырып, бұл формат студенттер арасындағы өзара қарым-қатынасты жоғары деңгейге көтеруге мүмкіндік беретінін атап өтеді [3]. Сонымен қоса, цифрлық оқыту жағдайында коммуникацияның сипаты өзгеріп, білім алушылардың өзара әрекеттесу формалары әртараптанады. Осы тұста ғалым Michael G. Moore қашықтықтан оқыту теориясында коммуникацияны оқытудың тиімділігін анықтайтын негізгі компоненттердің бірі ретінде қарастырады [4].

Алайда ғылыми әдебиеттерде цифрлық және гибридік оқыту технологияларының академиялық ұтқырлық бағдарламасы аясында білім алатын шетелдік студенттердің коммуникативтік дағдыларын дамытудағы рөлі жеткілікті деңгейде жүйеленбеген. Осыған байланысты бұл мәселені кешенді түрде талдау өзекті болып табылады. Аталған мәселені қарастыру ең алдымен коммуникативтік дағдылар ұғымының теориялық мәнін айқындауды талап етеді.

Жалпы коммуникативтік дағдылар тұлғаның әлеуметтік және академиялық ортада тиімді өзара әрекеттесуін қамтамасыз ететін маңызды құзыреттілік ретінде көрініс табады. Ғылыми еңбектерде бұл ұғым ақпарат алмасу, өз ойын жеткізу, пікірталас жүргізу және бірлескен әрекетке қатысу қабілеттерін қамтиды. Профессор Michael Byram пікірінше, коммуникация тек тілдік біліммен шектелмей әлеуметтік және мәдени контексті түсіну қабілетін де біріктіреді. Бұл академиялық ұтқырлық жағдайында ерекше маңызға ие, себебі шетелдік студенттер жаңа мәдени ортада өзара әрекеттесуге мәжбүр болады [1].

Ғалым Darla K. Deardorff еңбектерінде де коммуникативтік дағдылар мәдениетаралық құзыреттіліктің негізгі құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады және олардың қалыптасуы үздіксіз әрі өзгермелі процесс ретінде сипатталады. Зерттеуші тиімді коммуникацияның білімдік компоненттер, практикалық дағдылар және тұлғаның құндылықтық ұстанымдарының өзара ықпалдасуы нәтижесінде дамитынын атап өтеді. Академиялық кеңістікте бұл дағдылар оқу мақсаттарына бағытталған қарым-қатынас арқылы, яғни бірлескен тапсырмаларды орындау және оқытушымен диалог жүргізу барысында

жетілдіріледі. Сонымен қатар тілдік және мәдени айырмашылықтар шетелдік студенттердің академиялық коммуникацияға толыққанды қатысуын шектейтін негізгі факторлардың бірі ретінде көрініс табады [2].

Осы тұрғыда цифрлық және гибридік оқыту технологиялары коммуникацияны ұйымдастырудың жаңа мүмкіндіктерін ұсынады. Онлайн ортада жүзеге асатын синхронды және асинхронды өзара әрекет формалары студенттердің коммуникациялық белсенділігін біртіндеп арттыруға ықпал етеді [3]. Мұндай технологиялар әсіресе академиялық ұтқырлық бағдарламалары аясында маңызды, себебі студенттердің жаңа мәдени және білім беру кеңістігіне тиімді кірігуі олардың коммуникативтік қабілеттеріне тікелей байланысты.

Академиялық ұтқырлық бағдарламалары жоғары білім беру жүйесінде интернационалдандырудың негізгі элементі болып саналады, өйткені олар студенттерге шетелдік оқу орнының тәжірибесін игеруге, кәсіби және академиялық дағдыларын жетілдіруге, сондай-ақ жаңа мәдени және әлеуметтік ортаға бейімделуге мүмкіндік береді. Бағдарламалардың табыстылығы көбіне студенттердің жаңа академиялық кеңістікке қатысу деңгейі мен коммуникациялық қабілеттеріне тәуелді. Зерттеулерге сәйкес, шетелдік студенттердің бейімделуі тек оқу материалын меңгерумен шектелмей, әлеуметтік және мәдени контекстерге, сондай-ақ академиялық коммуникацияға кірігу процесін де қамтиды. Осы тұрғыда, мәдениетаралық және коммуникативтік дағдылар жеткіліксіз дамыған жағдайда, студенттердің оқу үрдісіне белсенді қатысуы мен әлеуметтік интеграциясы тежелуі мүмкін [2,5].

Сонымен қатар әлеуметтік өзара әрекет формалды оқу аудиториясынан тыс да маңызды рөл атқарады, алайда жаңа мәдени ортада қарым-қатынас орнату әрдайым оңай бола бермейді. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) мәліметтеріне сәйкес, көптеген студенттер өздерін оқшауланған сезініп әлеуметтік байланыстарды шектеулі деңгейде ұстайды [5].

Бұл тұрғыда цифрлық және гибридік оқыту технологиялары студенттердің коммуникациялық қиындықтарын азайтып, өзара әрекет формаларын икемді таңдауға, сондай-ақ уақыт пен кеңістік шектеулерін төмендетуге мүмкіндік береді. Қазіргі жоғары білім беру кеңістігінде бұл технологиялар оқыту үдерісін ұйымдастырудың негізгі формаларының біріне айналып, білім алушылардың оқу мазмұнымен қатар бір-бірімен және оқытушымен коммуникацияны тиімді ұйымдастыруға жағдай жасайды. Әсіресе академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша білім алатын шетелдік студенттер үшін цифрлық және гибридік форматтар олардың жаңа академиялық ортаға бейімделуін жеңілдететін маңызды құрал болып табылады [3].

Цифрлық оқыту технологиялары коммуникацияны кеңістік пен уақыт шектеулерінен тәуелсіз ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Онлайн платформалар арқылы жүзеге асатын синхронды және асинхронды өзара әрекет формалары студенттердің оқу үдерісіне қатысу белсенділігін арттырады. Ғалым Michael G. Moore қашықтан оқыту теориясында коммуникацияны оқытудың тиімділігін анықтайтын негізгі факторлардың бірі ретінде қарастырып, студент–оқытушы және студент–студент өзара әрекетінің маңыздылығын атап көрсетеді [4].

Синхронды цифрлық оқыту форматтары, атап айтқанда онлайн дәрістер, виртуалды пікірталастар және топтық жұмыстар, студенттерге тікелей коммуникацияға қатысу мүмкіндігін береді. Мұндай форматтар академиялық ұтқырлықтағы шетелдік студенттер үшін аудиториялық ортаға балама ретінде қызмет атқарып, олардың коммуникативтік дағдыларын біртіндеп дамытуға жағдай жасайды. Сонымен қатар цифрлық ортада студенттер өз ойын білдіруде психологиялық тұрғыдан еркін сезініп, коммуникацияға белсендірек қатыса алады [6]. Асинхронды оқыту элементтері де коммуникациялық дамуға оң әсер етеді. Форумдар, онлайн талқылаулар және цифрлық жазбалар студенттерге ақпаратты ой елегінен өткізіп, өз пікірін құрылымды түрде жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл шетелдік студенттердің академиялық коммуникацияға бейімделуін жеңілдетіп, олардың өзіне деген сенімділігін арттырады [4].

Гибридік оқыту технологиялары цифрлық және дәстүрлі оқытудың артықшылықтарын біріктіре отырып, коммуникацияны дамытуда ерекше әлеуетке ие. Зерттеушілер Randy Garrison мен Norman Vaughan гибридік оқытуды студенттердің белсенді қатысуына негізделген оқыту моделі ретінде сипаттайды. Авторлардың пікірінше, бұл формат коммуникацияны тек ақпарат алмасу деңгейінде емес, бірлескен білім құру үдерісі ретінде ұйымдастыруға мүмкіндік береді [3].

Академиялық ұтқырлық жағдайында гибридік оқыту шетелдік студенттердің жаңа академиялық ортаға бейімделуін оңайлатады. Дәстүрлі аудиториялық сабақтар тікелей қарым-қатынасты қамтамасыз етсе, цифрлық компоненттер студенттердің коммуникацияға қатысу мүмкіндіктерін кеңейтеді. Мұндай үйлесім шетелдік студенттердің академиялық және әлеуметтік ортаға біртіндеп кірігуіне жағдай жасайды [2]. Сонымен қоса цифрлық және гибридік оқыту технологиялары мәдениетаралық коммуникацияны дамытуға ықпал етеді. Онлайн ортада әртүрлі мәдени ортадан келген студенттердің бірлескен тапсырмалар орындауы мәдениаралық өзара түсіністікті арттырып, коммуникативтік тәжірибені байытады. Профессор Michael Byram пікірінше, мұндай өзара әрекет мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттіліктің қалыптасуына тікелей әсер етеді [1].

Алайда цифрлық және гибридік оқыту технологияларын қолдануда белгілі бір шектеулер де бар. Техникалық қиындықтар, цифрлық теңсіздік, сондай-ақ кейбір студенттердің пассивті қатысуы коммуникациялық үдерістің тиімділігін төмендетуі мүмкін. Сондықтан бұл технологияларды қолдану педагогикалық тұрғыдан негізделіп, студенттердің жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескере отырып ұйымдастырылуы қажет [5].

Осылайша цифрлық және гибридік оқыту технологиялары академиялық ұтқырлық бағдарламасы аясында білім алатын шетелдік студенттердің коммуникативтік дағдыларын дамытуда қажетті құрал болып табылады. Оларды ұтымды қолдану коммуникациялық бейімделуді жеңілдетіп, студенттердің оқу үдерісіне белсенді қатысуына ықпал етеді.

Қорытындылай келе, академиялық ұтқырлық бағдарламалары аясында білім алатын шетелдік студенттердің коммуникативтік дағдыларын дамыту күрделі және көпқырлы үдеріс болып табылады. Цифрлық және гибридік оқыту технологиялары студенттердің жаңа академиялық және әлеуметтік ортаға бейімделуін қолдауда маңызды рөл атқарады, олар өзара әрекеттесу мүмкіндіктерін кеңейтеді, ой бөлісу мен ұжымдық жұмысты тиімді етеді. Дегенмен, бұл құралдардың нәтижелілігі тек техникалық мүмкіндіктерге ғана емес, сонымен қатар педагогикалық ұйымдастыруға, студенттердің жеке ерекшеліктері мен мотивациясына тәуелді. Болашақта зерттеулерді осы технологиялардың әртүрлі студенттік топтарға ықпалы мен оларды қолдану тәсілдерін салыстыруға бағыттау, сондай-ақ тәжірибелік ұсыныстарды нақтылау маңызды. Нәтижесінде, цифрлық және гибридік форматтар шетелдік студенттердің академиялық және әлеуметтік интеграциясын жетілдірудің сенімді құралы ретінде қарастырылуы мүмкін.

Пайдаланған дереккөздер тізімі

1. Byram, Michael. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon: Multilingual Matters, 1997.
2. Deardorff, Darla K. *The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization*. *Journal of Studies in International Education*, 2006.
3. Garrison, D. Randy; Vaughan, Norman D. *Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines*. San Francisco: Jossey-Bass, 2008.
4. Moore, Michael G. *Handbook of Distance Education*. New York: Routledge, 2013.
5. OECD. *Education at a Glance*. Paris: OECD Publishing, 2019.
6. Hampel, Regine; Stickler, Ursula. *Developing Online Language Teaching: Research-Based Pedagogies and Reflective Practices*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012.